

Academic Focus

สิงหาคม 2560

สารบัญ

บทนำ	1
สาเหตุการเกิดวิกฤติ	2
การขอความช่วยเหลือจากกองทุน การเงินระหว่างประเทศ (IMF)	4
เกิดวิกฤติการเงินในประเทศภูมิภาค อาเซียน	5
ผลกระทบที่เกิดจากวิกฤติ	6
บทเรียนจากวิกฤติทำให้มีกลไกป้องกัน ความเสี่ยง	7
บทสรุปและข้อเสนอแนะ	9
บรรณานุกรม	11

เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<http://www.parliament.go.th/library>

ถอดบทเรียนวิกฤติต้มยำกุ้งผ่านเศรษฐกิจ ประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียน

1. บทนำ

วิกฤติต้มยำกุ้งถ้านับจากวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ซึ่งเป็นวันที่ประเทศไทยประกาศลอยตัวค่าเงินบาทและประเทศไทยต้องเข้าขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ก็ครบรอบ 20 ปีแล้ว เป็นวิกฤติทางการเงินที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และยังคงส่งผลไปยังภูมิภาคอาเซียนและอีกหลายประเทศในเอเชียเป็นวิกฤติทางการเงินจุดวิกฤติเกิดขึ้น เมื่อค่าเงินบาทถูกกดดันจากการเก็งกำไรอย่างรุนแรง เนื่องจากเศรษฐกิจภาคต่างประเทศที่มีความไม่สมดุลของเงินทุนเอกชนที่ไหลเข้ามาอย่างมากจากการลงทุนของเอกชนภายในประเทศที่สูง ซึ่งถูกซ้ำเติมเพิ่มขึ้นไปอีกจากการแข็งค่าของเงินดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่ค่าเงินบาทกลับถูกตรึงเอาไว้ในอัตราแลกเปลี่ยนค่อนข้างคงที่ตามนโยบายการเงินในขณะนั้น เงินทุนที่ไหลเข้ามาก็เป็นชนวนขับเคลื่อนการขยายสินเชื่อและการลงทุนในภูมิภาคอาเซียนโดยเฉพาะไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยเฉพาะการลงทุนในภาคอสังหาริมทรัพย์และเกิดฟองสบู่ในราคาสินทรัพย์ซึ่งนำไปสู่เงินทุนและการกู้ยืมที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ อัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่และมีเสถียรภาพทั้งคู่

และผู้ให้กู้ยืมต่างประเมินความเสี่ยงจากการเปิดรับเงินตราต่างประเทศเหล่านี้ต่ำเกินไป ก่อให้เกิดความไม่สมดุลกันระหว่างระยะเวลาของตราสารทางการเงินในภาคธนาคาร และความไม่สมดุลกันระหว่างปริมาณเงินต่างประเทศในงบการเงินของภาคเอกชน ซึ่งการกู้ยืมเงินจำนวนมากได้กลายมาเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ ยิ่งไปกว่านั้น ความไม่สมดุลของตราสารทางการเงินในภาคธนาคารยังเป็นการกู้ยืมเงินตราต่างประเทศระยะสั้นและปล่อยกู้ให้กับโครงการก่อสร้างภายในประเทศระยะยาว ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงแก่ระบบเศรษฐกิจจากการไหลออกของเงินทุน ในขณะที่เดียวกันการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น ยังทำให้ภาคธนาคารไม่มีความสามารถที่จะประเมินความเสี่ยงได้อย่างเพียงพอ ในด้านการกำกับดูแลสินเชื่ออย่างรัดกุมรอบคอบ ความเสี่ยงต่าง ๆ เหล่านี้มีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ อย่างเช่นประเทศไทยที่ความเสี่ยงเกิดจากการไม่ป้องกันความเสี่ยงของการกู้ยืมเงินตราต่างประเทศของภาคธนาคารเนื่องจากระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ สำหรับประเทศอินโดนีเซีย กลับเป็นการไม่ป้องกันความเสี่ยงของภาคเอกชน ขณะที่มาเลเซียเกิดจากการกู้ยืมที่สูงมากของภาคเอกชน ความเสี่ยงเหล่านี้กลับคล้ายคลึงกันเพียงพอที่จะแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วในภูมิภาคอาเซียน เมื่อนักลงทุนเริ่มถอนตัวออกไป ก็ส่งผลกระทบต่อระบบการเงินในภูมิภาค โดยเฉพาะเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของภูมิภาคอาเซียนอย่างไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ นอกจากนี้การกำกับดูแลสถาบันการเงินที่ผ่อนปรนส่งผลให้การเติบโตขึ้นของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารเพิ่มขึ้นอย่างมาก เช่น การให้ใบอนุญาตก่อตั้งสถาบันการเงินที่ง่ายขึ้นของประเทศไทย การลดความเข้มงวดในการกำกับและการลดเงินทุนขั้นต่ำในประเทศฟิลิปปินส์ ทำให้สถาบันการเงินเหล่านี้ต้องเจอปัญหาสภาพคล่องเป็นอันดับแรกเมื่อเกิดวิกฤติ และนำไปสู่การล้มละลายหรือถูกสั่งปิดไป จนส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจการเงินของประเทศ ดังนั้น การถ่ายทอดความรู้ด้านการเกิดวิกฤติต้มยำกุ้งให้กับคนรุ่นใหม่ที่เกิดมาภายหลัง 20 ปีที่ตอนนี้ก็เข้าสู่วัยคนทำงานที่เป็นฐานพลังในการขับเคลื่อนประเทศ ให้ได้รับรู้ถึงปัญหาและสาเหตุให้มีการหลีกเลี่ยงและป้องกันไม่เกิดวิกฤติซ้ำรอยกับเศรษฐกิจของประเทศอีกต่อไป

2. สาเหตุการเกิดวิกฤติ

ตามที่คณะกรรมการการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศ (ศปร.) ได้จัดทำรายงานผลการวิเคราะห์และวินิจฉัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวิกฤติทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้วิเคราะห์ปัญหาความผิดพลาดในการดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทยและสาเหตุของการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจที่นำไปสู่การประกาศยกเลิกอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ ปล่อยค่าเงินบาทลอยตัวในปี 2540 (มาฆะสิริ เขวกุล, 2559) ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.1 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2530-2539 ในช่วงที่เศรษฐกิจของไทยเติบโตมาอย่างต่อเนื่องดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยก็มีการขาดดุลและเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่องประเทศไทยต้องประสบปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดถึง 14,350 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเป็นผลมาจากการส่งออกที่หดตัวลง ในปี 2539 เหลือร้อยละ 1.9 จากที่เคยขยายตัวสูงในปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 24.82 อันเป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก

2.2 ปัญหาหนี้ต่างประเทศในปี 2533 ประเทศไทยรับพันธสัญญาข้อที่ 8 ของ IMF เพื่อเปิดระบบการเงินของไทยสู่สากลเดือนเมษายน พ.ศ. 2534 ประกาศผ่อนคลายการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ เดือนกันยายน 2535 รัฐบาลอนุมัติให้ธนาคารพาณิชย์สามารถจัดตั้งกิจการวิเทศธนกิจไทย (Bangkok International Banking Facilities: BIBF) ในเดือนมีนาคม 2536 มีสถาบันการเงิน 46 แห่งได้รับมอบ

ใบอนุญาตให้ดำเนินการได้ทำให้เกิดการขยายตัวของระบบการเงินของประเทศที่ส่งผลต่อการก่อหนี้ด้วยสภาพ
 ขึ้นมากในสถาบันการเงินและการกู้เงินจากสถาบันการเงินต่างประเทศเพื่อปล่อยกู้ให้กับธุรกิจในประเทศ
 ในช่วงปลายปี 2540 หนี้ต่างประเทศของไทยเพิ่มขึ้นในระดับสูงถึง 109,276 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเฉพาะ
 หนี้ต่างประเทศระยะสั้นที่มีสัดส่วนถึงร้อยละ 65 ของหนี้ต่างประเทศทั้งหมด สรุปร้อยละระหว่างปี 2532-2537
 มีการเปิดเสรีทางการเงินหลายครั้งทำให้ประเทศไทยสามารถพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศได้สะดวกโดยไม่มี
 ความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนเนื่องจากค่าเงินที่กำหนดไว้ประมาณ 25 บาทต่อหนึ่งดอลลาร์สหรัฐอเมริกา
 ทำให้ภาคธุรกิจไทยที่ไปกู้เงินจากนอกประเทศยังคิดว่าอัตราแลกเปลี่ยน 25 บาทต่อดอลลาร์ ทำให้ไม่มีการ
 บริหารความเสี่ยงว่าอัตราแลกเปลี่ยนจะเปลี่ยนแปลงไป

2.3 การลงทุนเกินตัวและเกิดฟองสบู่ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในช่วงปี 2530-2539 ธุรกิจ
 อสังหาริมทรัพย์ได้เติบโตขึ้นเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นที่ดิน ที่อยู่อาศัย อาคารสำนักงาน อาคารชุด มีราคา
 สูงขึ้นเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ประกอบการมีการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศและระดมทุนได้ง่ายในตลาด
 หลักทรัพย์ของประเทศที่กำลังเฟื่องฟู เพื่อนำมาลงทุนในโครงการอสังหาริมทรัพย์ทั่วประเทศนอกจากนั้นแล้ว
 ราคาอสังหาริมทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องทำให้เกิดอุปสงค์ในภาคอสังหาริมทรัพย์ ทำให้มีการเก็งกำไรมีแรงดึงดูด
 ให้มีผู้เข้ามาลงทุนในธุรกิจนี้อย่างมากเช่น การซื้อขายใบจอง บ้าน ที่ดิน อาคารชุด จนกลายเป็นภาวะ
 เศรษฐกิจฟองสบู่ที่เกาะกุมเศรษฐกิจของประเทศ

2.4 การขาดความเชื่อมั่นในสถาบันการเงินที่มาจากความด้อยประสิทธิภาพในการดำเนินงานของ
 สถาบันการเงิน ในปลายปี 2539 เกิดปัญหาขาดความไม่เชื่อมั่นอย่างรุนแรงต่อสถาบันการเงินในประเทศ
 รัฐบาลสั่งปิดบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ 18 แห่ง ปิดธนาคารพาณิชย์ 3 แห่ง เดือนมีนาคม 2540 กระทรวงการคลัง
 มีคำสั่งให้สถาบันการเงินเพิ่มทุนอีก 10 แห่ง วันที่ 27 มิถุนายน 2540 รัฐบาลต้องสั่งปิด 16 บริษัทเงินทุน
 หลักทรัพย์ วันที่ 5 สิงหาคม 2540 ได้ปิดอีก 42 บริษัท รวมเป็น 58 สถาบันการเงิน รัฐบาลใช้กองทุนเพื่อ
 การฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงินซึ่งเป็นหน่วยงานของธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ
 ทางการเงินแก่ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ต่าง ๆ เมื่อลูกหนี้เริ่มไม่สามารถชำระหนี้ได้
 โดยเฉพาะในภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่มีการลงทุนเกินกว่ากำลังซื้อของตลาด ทำให้ธนาคารมีปัญหาสภาพ
 คล่องมีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) เพิ่มสูงขึ้น โดยยอดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้สูงสุดถึงร้อยละ 52.3
 ของสินเชื่อภาคอสังหาริมทรัพย์ทั้งหมดในเดือนพฤษภาคม 2542 นั้นหมายถึงมากกว่าครึ่งหนึ่งของสินเชื่อ
 ภาคอสังหาริมทรัพย์ทั้งระบบที่ลูกหนี้ไม่สามารถจ่ายหนี้ได้

2.5 ความไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบาย การที่รัฐเปิดให้มีการจัดตั้งกิจการวิเทศธนกิจเมื่อ
 ปี 2536 ที่อนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีโดยไม่มีเตรียมความพร้อมหรือการกำกับดูแลอย่าง
 มีประสิทธิภาพ ในขณะที่ยังคงใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่อยู่ ทำให้ระบบการเงินและเศรษฐกิจ
 ของประเทศไม่มีเสถียรภาพ ปริมาณเงินในระบบได้เพิ่มสูงขึ้นจากเงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศ เมื่อธนาคาร
 แห่งประเทศไทยพยายามดูดซับสภาพคล่องโดยการขายพันธบัตรยิ่งทำให้อัตราดอกเบี้ยที่สูงอยู่แล้วก็ยิ่งสูงขึ้น
 ยิ่งทำให้เกิดมีเงินทุนไหลเข้ามามากยิ่งขึ้น

2.6 มีการโจมตีค่าเงิน (currency attack)¹ เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจที่ส่งสมมานานทำให้นักลงทุนต่างชาติถือโอกาส โจมตีค่าเงินบาทของไทยซึ่งเป็นนักลงทุนขนาดใหญ่และนักลงทุนสถาบันที่ระดมทุนมาเก็งกำไรค่าเงินหรือโจมตีค่าเงินโดยตั้งเป็นกองทุนมีชื่อเรียกว่า Hedge Funds เช่น กองทุน Quantum Fund ซึ่งดูแลโดยนาย George Soros และนักเก็งกำไรอื่น ๆ ที่คอยผสมโรงโจมตีค่าเงินบาท นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศก็เป็นอีกกลุ่มที่แสวงหากำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเช่นกัน ในการเก็งกำไรค่าเงินบาทนั้นนักลงทุนจะอาศัยปัจจัยจากปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศจากการที่ประเทศขาดดุลบัญชีเดินสะพัดจำนวนมากและมีหนี้ระยะสั้นสูงเมื่อเทียบกับเงินสำรองทางการ สร้างกระแสเพื่อใช้เป็นข่าวลือว่าจะมีการลดค่าเงินบาทในไม่ช้า ทำให้มีการขายเงินบาทหนีไปถือเงินดอลลาร์ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำเงินทุนสำรองทางการถึง 24,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา หรือคิดเป็น 2 ใน 3 ของเงินสำรองทั้งหมดมาใช้เพื่อต่อสู้ปกป้องค่าเงินบาทจนทำให้มีเงินสำรองทางการเหลืออยู่เพียง 2,850 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เมื่อเทียบกับปลายปี 2539 ที่เคยมีถึง 38,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 นายเร็กซ์ มะระกานนท์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศลอยตัวค่าเงินบาทและยังถือเป็นวันเริ่มต้นแห่งการเข้าสู่วิกฤติเศรษฐกิจครั้งที่เลวร้ายที่สุดของประเทศไทย

3. การขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)

หลังจากการประกาศลอยตัวค่าเงินบาทเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ประเทศไทยต้องเข้าขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) โดยความช่วยเหลือที่มีมาตรการที่เข้มงวดในหลาย ๆ ด้าน ได้ถูกนำมาใช้เพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่นและสนับสนุนค่าเงินที่อ่อนค่าไปจากเงินทุนไหลออกมีการโจมตีค่าเงินบาท และรัฐบาลได้ทุ่มเงินกว่าสองหมื่นล้านดอลลาร์ต่อสู้เพื่อพยุงค่าเงินบาทไว้ แต่ก็ไม่เป็นผลจนเงินทุนสำรองเหลือเพียง 2,850 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีผลทำให้เครดิตของประเทศลดลงส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ รัฐบาลต้องลอยตัวค่าเงินบาทเป็นผลให้ค่าเงินบาทตกต่ำมากที่สุดจาก 25 บาทต่อดอลลาร์ กลายเป็น 56 บาทต่อดอลลาร์ และเป็นเหตุให้รัฐบาลจำเป็นต้องขอกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2540 เพื่อนำเงินมาเป็นทุนสำรองพียงสถานะของประเทศ จำนวน 17,200 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา การกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศเป็นเงินกู้แบบ Stand-by ที่มีระยะเวลาเบิกถอน 2 ปี 10 เดือน โดยนับตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2540 จนถึงเดือนมิถุนายน 2543 และจากการกู้เงินนี้ทำให้ประเทศต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขการกู้เงินของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) หรือต้องทำจดหมายแสดงเจตจำนง (Letter of Intent: LOI) ในทุกครั้งที่มีการเบิกเงินกู้ หลังจากได้ทำสัญญากู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) แล้ว จดหมายแสดงเจตจำนง (LOI) ฉบับที่ 1 ได้ทำขึ้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2540 ในรัฐบาล พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรีและได้ขอเบิกเงินกู้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) มาเป็นจำนวนเงิน 4,000 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา แต่ปัญหาทางเศรษฐกิจก็ยังไม่ดีขึ้น

¹การโจมตีค่าเงิน (currency attack) หมายถึง การที่นักลงทุนต่างประเทศเข้ามาแสวงหากำไรจากการซื้อขายเงินตราของสกุลหนึ่งเพื่อทำกำไรจากผลต่างระหว่างอัตราที่ซื้อและอัตราที่ขาย เป็นวิธีการหารายได้รูปแบบหนึ่งของนักลงทุนระหว่างประเทศ มุ่งหวังให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงมีการกระทำอย่างต่อเนื่องและพร้อมที่จะต่อสู้กับมาตรการที่ธนาคารชาติออกมาตอบโต้ โดยปกติการโจมตีค่าเงินมักจะทำกับประเทศที่ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (fixed exchange rate system) ที่ทางการกำหนดค่าเงินไว้สูงเกินไป (over value) และมีสภาพแวดล้อมอื่นเอื้ออำนวย เช่น มีดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลเรื้อรังและมีหนี้ระยะสั้นสูงเมื่อเทียบกับเงินทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ

พล.อ. พลเรือเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2540 ต่อมาในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2540 นายชวน หลีกภัย ได้เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นสมัยที่สองได้เข้ามาบริหารประเทศและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจต่อเนื่อง และได้ทำการเบิกเงินกู้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เพิ่มอีกจำนวน 9 ครั้ง รวมเป็นจำนวนเงิน 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา แต่เนื่องจากฐานะดุลการชำระเงินดีขึ้นมาก การค้าระหว่างประเทศก็เกินดุลขึ้นในปี 2542 รัฐบาลในขณะนั้นมี นายชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรีทำการหยุดเบิกถอนเงินกู้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2542 เป็นการหยุดเบิกถอนเงินก่อนกำหนดในสัญญาถึง 1 ปี ซึ่งทำให้ไม่มีการเบิกถอนเงินกู้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) จำนวน 3,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา โดยสรุปรัฐบาล พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรีและรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้กู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 14,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เป็นเงินกู้เพื่อนำมาคงไว้เป็นเงินทุนสำรองเงินตราต่างประเทศไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่

4. เกิดวิกฤติการเงินในประเทศภูมิภาคอาเซียน

นอกจากเกิดวิกฤติการเงินในประเทศไทยแล้วมีหลายประเทศในอาเซียนได้รับผลกระทบเกิดวิกฤติตามมาด้วยกันเพราะมีความเสี่ยงจากปัญหาเหล่านี้ที่มีคล้ายคลึงกันเพียงพอที่จะแพร่กระจายปัญหาไปอย่างรวดเร็วในภูมิภาคเมื่อนักลงทุนเริ่มถอนตัวออกไป และสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจการเงินในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของภูมิภาคอย่างไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ซึ่งต้องขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ โดยมาตรการช่วยเหลือที่เข้มงวดได้ถูกนำมาใช้เพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่นและพยุงค่าเงินที่อ่อนค่าลงไปจากเงินทุนไหลออก บางประเทศได้นำมาตรการควบคุมเงินทุนเคลื่อนย้ายมาใช้เพื่อยับยั้งการไหลออกของเงินทุน ซึ่งมีวิธีการที่ประสบความสำเร็จแตกต่างกันไป

ประเทศอินโดนีเซียเกิดปัญหาจากค่าเงินรูเปี้ย่อ่อนค่าลงจากปัญหาทางเศรษฐกิจและหนี้สินต่างประเทศที่เพิ่มสูงขึ้น ระบบสถาบันการเงินที่อ่อนแอและขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ทำให้รัฐบาลต้องออกมาตราการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหา แต่ก็ไม่ได้ผลกลับสร้างความกดดันต่อธุรกิจต่าง ๆ และสภาพทางการเงินประสบปัญหาขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง ปัญหาเศรษฐกิจที่รุนแรงทำให้อินโดนีเซียได้ขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) วงเงิน 43 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา และยอมปิดธนาคาร 16 แห่ง แต่เนื่องจากประเทศอินโดนีเซียไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ไต่ยื่นต่อกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจของตระกูลนักการเมืองในประเทศ ทำให้เกิดความล่าช้าในการเบิกจ่ายเงินตามจำนวนงวด จึงส่งผลกระทบต่อทุนสำรองระหว่างประเทศทำให้สถานการณ์เศรษฐกิจตกต่ำลงไปอีก จนทำให้เกิดการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลประธานาธิบดีซูฮาร์โต จนในที่สุดได้มีการเปลี่ยนตัวประธานาธิบดีเป็นนายบารุุดดีน ยูซุฟ ฮาบิบี

ประเทศมาเลเซียก่อนที่เกิดวิกฤติจะมีการกู้เงินจากต่างประเทศจำนวนมากและอัตราดอกเบี้ยก็เพิ่มสูงขึ้นมาก แต่เมื่อเกิดวิกฤติค่าของเงินริงกิตอ่อนค่าลงอย่างมากและอย่างรวดเร็วจึงต้องมีการปล่อยลอยตัวค่าเงินริงกิต แต่อาศัยว่าเป็นประเทศที่มีเงินทุนสำรองค่อนข้างมาก กับมีน้ำมันซึ่งเป็นสินค้าส่งออกหลัก ประเทศมาเลเซียได้เลือกแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง ไม่ขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) กลับมาใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fixed Exchange Rate) แต่ประกาศลดค่าเงินลง (Devaluation) โดยคงอัตราแลกเปลี่ยนของตนเองไว้ที่ 3.8 ริงกิตต่อดอลลาร์สหรัฐอเมริกา รวมทั้งประกาศใช้นโยบายควบคุมเงินทุน

ไหลเข้าและไหลออก (Capital Control) ก็เพื่อป้องกันไม่ให้เงินทุนไหลออกจนเกิดปัญหาขาดสภาพคล่องในระบบเศรษฐกิจของประเทศ และกำหนดให้ชาวต่างประเทศที่ขายหุ้นหรือขายสินทรัพย์แล้วจะแปลงเงินที่ได้รับเป็นเงินสกุลต่างประเทศได้หากมีการถือครองหุ้นหรือสินทรัพย์นั้นนานกว่า 1 ปี ส่วนการซื้อขายเงินตราต่างประเทศทุกกรณีต้องซื้อผ่านทางธนาคารเท่านั้น

ประเทศฟิลิปปินส์ก็เกิดปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ เริ่มจากการที่ค่าเงินเปโซถูกโจมตีจนทำให้รัฐบาลฟิลิปปินส์ต้องนำเงินทุนสำรองระหว่างประเทศที่เป็นเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกา มาต่อสู้เพื่อรักษาค่าเงินเปโซ เกิดการสูญเสียเงินทุนสำรองจำนวนมากทำให้ฟิลิปปินส์ต้องปล่อยค่าเงินเปโซลอยตัว เกิดการสูญเสียความเชื่อมั่นของนักลงทุนทำให้ค่าเงินเปโซอ่อนค่าลงไปมาก เมื่อผลจากวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวมากขึ้นทำให้ฟิลิปปินส์ต้องขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) แต่ปัญหาวิกฤติของฟิลิปปินส์ไม่เหมือนกับประเทศอื่น ๆ เพราะเงินทุนสำรองยังมีอยู่มากและดุลการค้าได้กลับมาเกินดุลอันเนื่องมาจากค่าเงินที่ลดลง แม้จะเกิดวิกฤติ แต่เศรษฐกิจโดยรวมก็ตกต่ำลงเพียงเล็กน้อย (เศรษฐกิจต่ำลงเพียงแค่นี้ไม่ถึงร้อยละ 5 ขณะที่ประเทศอื่น ๆ ต่ำลงมากกว่าร้อยละ 10) ประเทศฟิลิปปินส์จึงไม่ต้องขอกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เป็นเพียงแค่ขอความช่วยเหลือด้านคำปรึกษาทางเทคนิค (Technical Assistance) จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)

5. ผลกระทบที่เกิดจากวิกฤติ

เมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤติทางเศรษฐกิจในครั้งนั้นได้ส่งผลกระทบต่อประเทศที่ต้องเผชิญปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียนและประเทศอื่นในเอเชีย ซึ่งผลของวิกฤติในครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ คือ

5.1 ทางการเมือง วิกฤติทางเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองอย่างรุนแรงทำให้เกิดความเคลื่อนไหวของประชาชนขึ้นในสังคมของแต่ละประเทศที่ประสบปัญหาสร้างความแตกแยกทางการเมือง ทำให้มีประชาชนและนักวิชาการที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับรัฐบาลจนถึงขั้นมีการชุมนุมคัดค้านนโยบายการบริหารประเทศ ขับไล่รัฐบาลโดยเฉพาะประเทศไทยกับอินโดนีเซีย ในประเทศไทยสืบเนื่องจากผลการบริหารเศรษฐกิจของรัฐบาลก่อให้เกิดการชุมนุมประท้วงรัฐบาล พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ จนต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เปลี่ยนรัฐบาลใหม่เป็นรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เข้ามาบริหารประเทศแทน ส่วนในประเทศอินโดนีเซียเกิดการจลาจลขับไล่ประธานาธิบดีซูฮาร์โต จนประธานาธิบดีซูฮาร์โตต้องลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี จากที่ได้ดำรงตำแหน่งมาอย่างยาวนานถึง 23 ปี เปลี่ยนเป็นนายบาคารุดดิน ยูซุฟ ฮาบิบี ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีแทน

5.2 ทางเศรษฐกิจ ประเทศที่ประสบวิกฤติทางเศรษฐกิจต่างประสบปัญหาอัตราเงินเฟ้อ ราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น ภาครัฐฯต้องรัดเข็มขัดตัดการใช้จ่ายประมาณในหลายโครงการและภาคเอกชนต่างตัดเงินเดือนและลดการจ้างงานลง คนตกงานจำนวนมากอัตราว่างงานเพิ่มสูงขึ้นเกิดความยากจนในหมู่ประชาชน มีปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ของสถาบันการเงิน นำมาซึ่งความเสียหายแก่สถาบันการเงินและภาคธุรกิจ นอกจากนี้มาตรการต่าง ๆ ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศที่เป็นกรอบปฏิบัติให้ประเทศที่กู้เงินปฏิบัติตามยังส่งผลให้สถานะทางเศรษฐกิจต้องถดถอยลงไปอีก เป็นโอกาสให้ธุรกิจต่างชาติโดยเฉพาะชาติตะวันตกได้เข้าซื้อกิจการควบคุมกิจการธุรกิจภายในของประเทศที่เกิดวิกฤติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าซื้อสถาบันการเงินได้ในราคาถูกและการที่รัฐบาลของประเทศที่ประสบวิกฤติจะต้องปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ ของกองทุนการเงิน

ระหว่างประเทศ ทำให้ต้องเปิดเสรีในกิจการด้านต่าง ๆ เช่น ต้องแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นภาคเอกชน ต้องเปิดเสรีในบางกิจการให้ธุรกิจต่างประเทศเข้ามาลงทุน กรณีในประเทศอินโดนีเซียเมื่อเดือนมิถุนายน 2540 ค่ารูเปย์ตกต่ำอย่างมากเงิน 2,500 รูเปย์สามารถซื้อเงินดอลลาร์ได้หนึ่งดอลลาร์ ต่อจากนั้นในเดือนมกราคม 2541 ต้องใช้เงินมากกว่า 10,000 รูเปย์เพื่อแลกซื้อเงินหนึ่งดอลลาร์ อัตราเงินเฟ้อที่เคยอยู่ระดับต่ำมากในระยะก่อนเกิดวิกฤตก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นก็เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงขึ้นภายในประเทศ

5.3 ทางสังคม วิกฤติเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยเฉพาะเกิดช่องว่างทางรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้น มีการว่างงานที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งพบว่าคนว่างงานในประเทศไทยในขณะนั้นมีประมาณ 2 ล้านคน ในประเทศอินโดนีเซียมีคนว่างงานประมาณ 10 ล้านคน อัตราการว่างงานที่สูงขึ้นและรายได้ที่ต่ำลงยิ่งทำให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่อย่างยากลำบาก มีภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น บ้านที่อยู่อาศัยถูกสถาบันการเงินยึดเพราะขาดการชำระหนี้ เกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น และนอกจากนี้การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจในประเทศอินโดนีเซียยังทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติจนถึงขั้นใช้กำลังปะทะกัน

6. บทเรียนจากวิกฤติทำให้มีกลไกป้องกันความเสี่ยง

จากวิกฤติเศรษฐกิจทำให้มีการเรียนรู้ถึงปัญหาและสาเหตุเป็นบทเรียนที่จะป้องกันและรองรับไม่ให้เกิดขึ้นอีกในอนาคต และจากการเกิดวิกฤติได้เริ่มต้นการปฏิรูปเชิงโครงสร้างอีกหลายประการ ซึ่งช่วยสร้างความเข้มแข็งและพร้อมรับมือผลกระทบต่าง ๆ ในระบบการเงินของประเทศ ทำให้มีการหาแนวทางเพื่อป้องกันและรับมือกับวิกฤติเศรษฐกิจที่อาจจะเกิดขึ้นมีการจัดตั้งกลไกป้องกันความเสี่ยง (Crisis Prevention Facility) ทั้งในระดับระดับประเทศและภูมิภาค เช่น

6.1 จัดตั้งสำนักงานวิจัยเศรษฐกิจมหภาคของภูมิภาคอาเซียน+3 (ASEAN+3 Macroeconomic Research Office: AMRO) ถูกจัดตั้งขึ้นและได้มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการในฐานะองค์การระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559 ณ ประเทศสิงคโปร์ โดยมีหน้าที่ติดตามภาวะเศรษฐกิจ ประเมินแนวโน้มตลอดจนความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจการเงิน และให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ประเทศสมาชิก รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของมาตรการริเริ่มเชียงใหม่ไปสู่การเป็นพหุภาคี (Chiang Mai Initiative Multilateralisation: CMIM) ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นกลไกป้องกันวิกฤติเมื่อประเทศสมาชิกประสบปัญหาวิกฤติดุลการชำระเงินหรือปัญหาสภาพคล่องระยะสั้น ซึ่งมีการปรับสถานะเป็นองค์การระหว่างประเทศจะช่วยให้การดำเนินงานดังกล่าวของ AMRO มีประสิทธิภาพและคล่องตัวยิ่งขึ้นในการวิเคราะห์และเตือนภัยทางเศรษฐกิจมหภาค ความยั่งยืนด้านการคลัง และความยั่งยืนในภาคการเงิน เป็นการป้องกันและรับมือกับวิกฤติเศรษฐกิจที่อาจจะเกิดขึ้นกับประเทศในกลุ่มอาเซียน+3 (คือประเทศในกลุ่มอาเซียน 10 ประเทศ ได้แก่ บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย เมียนมา ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม และกลุ่มประเทศ+3 ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี และสาธารณรัฐประชาชนจีน)

6.2 มีข้อตกลงริเริ่มเชียงใหม่ (Chiang Mai Initiative) ในปี 2542 รัฐบาลของ 10 ประเทศสมาชิกอาเซียน ร่วมกับ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลี ซึ่งเรียกกลุ่มประเทศนี้ว่า "อาเซียน+3" ได้ประชุมร่วมกันโดยตกลงที่จะเสริมสร้าง "กลไกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน" (self-help and support mechanism) และต่อมารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของประเทศสมาชิกอาเซียน+3 ได้ประชุมที่เชียงใหม่ และได้ตกลงที่จะจัดตั้งโครงการเพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินระดับภูมิภาค หรือที่เรียกว่า "แนวคิดริเริ่มเชียงใหม่ (Chiang Mai Initiative: CMI)" เป็นข้อตกลงในการจัดตั้งกองทุนเพื่อการกู้ยืมทุนสำรองเงินตราต่างประเทศในกลุ่มอาเซียน เพื่อต่อสู้กับ

การโจมตีสกุลเงินของประเทศสมาชิกที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียในปี 2540 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยประเทศต่าง ๆ ได้ประสบปัญหาดุลการชำระเงินโดยการขาดสภาพคล่องจากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและต่อมาได้เข้าขอรับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้จึงได้พัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการเงินให้มีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรมมากขึ้นภายใต้กรอบความร่วมมือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอาเซียน+3 (ASEAN+3 Finance Ministers Framework) มีขนาดของกองทุนเท่ากับ 240,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา โดย เริ่มแรกการก่อตั้งเป็นแค่งlobal เพื่อความร่วมมือทางการเงินในภูมิภาค (Regional Financing Arrangement) ในรูปแบบการทำความตกลงแลกเปลี่ยนเงินตราทวิภาคีระหว่างประเทศสมาชิก แต่ต่อมาได้พัฒนาเป็นรูปแบบพหุภาคีในชื่อ "มาตรการริเริ่มเชียงใหม่พหุภาคี" (Chiang Mai Initiative Multilateralisation: CMIM) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกลไกความร่วมมือทางการเงินในภูมิภาค (Regional Financing Arrangement) โดยมีการจัดตั้งกองทุนฯ เพื่อเป็นกลไกความร่วมมือทางการเงินในภูมิภาค ในการเสริมสภาพคล่องระหว่างกันในกรณีที่ประเทศสมาชิกประสบปัญหาดุลการชำระเงินหรือขาดสภาพคล่องในระยะสั้น และเป็นส่วนเสริมความช่วยเหลือด้านการเงินที่ได้รับจากองค์กรการเงินระหว่างประเทศ สำหรับรูปแบบการจัดตั้งกองทุนริเริ่มเชียงใหม่พหุภาคี (CMIM) นั้นจะเป็นรูปแบบ Self-managed Reserved Pooling Arrangement (SRPA) คือประเทศสมาชิกแต่ละประเทศจะร่วมสมทบเงินก็ต่อเมื่อมีประเทศสมาชิกที่ประสบปัญหาได้แจ้งขอรับความช่วยเหลือ

6.3 การริเริ่มพัฒนาตลาดพันธบัตรเอเชีย (Asian bond Markets Initiative: ABMI) ประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียน+3 ได้เล็งเห็นถึงปัญหากับประเทศที่เกิดวิกฤติที่มีการพึ่งพาแหล่งเงินตราต่างประเทศระยะสั้นจากภายนอกประเทศในช่วงที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2560) จึงได้หันมาพัฒนาตลาดพันธบัตรในภูมิภาคเพื่อเพิ่มช่องทางในการระดมทุน ดังนั้นจึงได้มีการจัดตั้งมาตรการริเริ่มพัฒนาตลาดพันธบัตรเอเชียขึ้น (Asian bond Markets Initiative: ABMI) เมื่อเดือนสิงหาคม 2546 ซึ่งเป็นโครงการที่เน้นการออกพันธบัตรสกุลเงินท้องถิ่นและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของตลาดพันธบัตร โดยสนับสนุนให้มีการนำเงินออมในประเทศสมาชิกลงทุนในระยะยาวภายในภูมิภาค ด้วยการพัฒนาตลาดตราสารหนี้ของภูมิภาคให้มีความแข็งแกร่ง น่าเชื่อถือสามารถเป็นทางเลือกในการลงทุนของผู้มีเงินออมและเป็นแหล่งระดมทุนระยะยาวให้แก่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ถือได้ว่าเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือทางการเงินระหว่างประเทศภายในภูมิภาคด้วยการพัฒนาตลาดตราสารหนี้อย่างเป็นทางการ

6.4 มีหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือหลักเศรษฐกิจตามที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจและต่อมาภายหลังได้ทรงเน้นย้ำเป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน คือการพัฒนาเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ผลจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วยสามคุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

(1) ความพอประมาณหมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

(2) ความมีเหตุผลหมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

(3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวหมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล
เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตประกอบการวางแผน การตัดสินใจ

หลักเศรษฐกิจพอเพียงจึงหยั่งรากลงในวิถีของสังคมไทย สิ่งสำคัญก็คือความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองได้ และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและควมมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองต่อความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิม ซึ่งถ้าคนไทยและสังคมไทยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะไม่ต้องถูกกระทบกระเทือนจากวิกฤติเศรษฐกิจ ที่สำคัญป้องกันปัญหาเศรษฐกิจฟองสบู่ที่จะไม่เกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างแน่นอน

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วิกฤติต้มยำกุ้งเป็นวิกฤติทางการเงินที่เริ่มขึ้นในประเทศไทยเป็นแห่งแรก ที่เริ่มส่งผลกระทบชัดชัดขึ้นในเดือนกรกฎาคม 2540 ทุกสิ่งทุกอย่างก็เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับไวที่เป็นทั้งการสร้างความตื่นตระหนก และสร้างความเสียหายอย่างมากมาย นักลงทุนตื่นตระหนกและเงินลงทุนจำนวนมหาศาล เริ่มไหลออก อัตราดอกเบี้ยก็สูงขึ้นมากและตลาดหลักทรัพย์พังทลายค่าของเงินของประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ตกลงอย่างมากและอย่างรวดเร็วเหมือนถูกบีบบังคับให้เลิกใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ และต้องประกาศลอยตัวค่าเงินสกุลของตนเอง เงินทุนสำรองเงินตราลดลงอย่างมาก จนต้องขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) การถ่ายทอดความรู้ด้านการเกิดวิกฤติต้มยำกุ้งให้กับคนรุ่นใหม่ที่เกิดมาในภายหลังไม่ทันกับวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้น ผ่านมา 20 ปีแล้วคนรุ่นใหม่เหล่านี้ก็เข้าสู่วัยทำงานที่เป็นฐานพลังในการขับเคลื่อนประเทศที่ต้องได้รับรู้ถึงปัญหาและสาเหตุ หาทางหลีกเลี่ยงและป้องกันไม่เกิดวิกฤติซ้ำรอยกับเศรษฐกิจของประเทศอีกต่อไปปัญหาสำคัญที่เป็นมรดกตกทอดแก่คนรุ่นใหม่ อันสืบเนื่องมาจากการเกิดวิกฤติต้มยำกุ้ง คือหนี้สินที่เกิดขึ้นกับกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินในการเข้าไปค้ำประกันและจ่ายเงินให้แก่ผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ฝากเงิน และเจ้าหนี้ของสถาบันการเงิน โดยเฉพาะสถาบันการเงินที่ถูกยุบไปตั้งแต่ช่วงเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ข้อมูล เดือนกันยายน 2559 ในปีงบประมาณ 2559 ได้มีการชำระหนี้ไป 89,898 ล้านบาท แบ่งเป็นเงินต้น 49,692 ล้านบาท และดอกเบี้ย 40,206 ล้านบาท ยังมีภาระหนี้คงค้าง จำนวน 949,099 ล้านบาท (รายงานกองทุนฟื้นฟู ฯ

2559, น.23) นี่คือนโยบายสาธารณะที่เป็นมรดกตกทอดสร้างภาระไปสู่คนรุ่นหลังให้ตามแก้ไขชำระหนี้กันต่อไปในอนาคต ถึงตอนนี้ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทย ไม่มีโอกาสไปชำระเมื่อครั้งวิกฤติต้มยำกุ้ง เนื่องจากอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำแต่ยังสามารถเดินต่อไปได้อย่างต่อเนื่องทางธนาคารแห่งประเทศไทยได้แจ้งให้ธนาคารพาณิชย์รักษาระดับทุนไว้ในระดับที่สูง ในส่วนของตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่เฟื่องฟูมากนักและยังมีกฎหมายภาษีธุรกิจเฉพาะในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ไม่ให้มีการเก็งกำไรในระยะสั้นเป็นกลไกหลักไม่ให้เกิดฟองสบู่ เพราะฉะนั้นปัจจัยภายในประเทศจึงไม่ใช่องค์ประกอบที่จะไปทำให้เกิดความเสี่ยงให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจได้ แต่ปัจจัยภายนอกประเทศจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยได้ นั่นคือถ้าหากประเทศที่เป็นตลาดส่งออกสำคัญของไทยเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจก็จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยด้วย และสิ่งที่ต้องวิตกน่าจะเป็นวิกฤติฐานะทางการคลังมากกว่า หากการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ต้องกู้เงินจำนวนมากและไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจเติบโตสูงขึ้นได้ ก็จะส่งผลกระทบต่อรายได้รัฐและการเก็บภาษีที่ไม่ได้ตามเป้า ก็จะไม่มีความชำระหนี้ที่รัฐสร้างขึ้นเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รัฐบาลมีโครงการพัฒนาเกิดขึ้นมามากมายในตอนนี

จัดทำโดย

นายภูมิพิชญ์ ยาสีทธิ์

วิทยาการชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 2 สำนักวิชาการ

โทร. 0 2244 2071, 0 2244 2065

โทรสาร 0 2244 2058

บรรณานุกรม

- กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน. (2559). รายงานประจำปี 2559 กรุงเทพฯ
ไทยพับลิก้า. (24 มิถุนายน 2560). มองย้อนหลัง 20 ปีวิกฤติต้มยำกุ้ง: ทศวรรษแรกแห่งการวางรากฐานใหม่
บทความวิชาการ สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2560 จาก <http://thaipublica.org/2017/06/economic-crisis-2540/>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). สายนโยบายการเงิน, สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจีน
ญี่ปุ่น เกาหลี (ASEAN+3), สืบค้นเมื่อ 20 ก.ค. 2560. จาก <https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/RolesAndHistory/Pages/ASEAN3.aspx>
- มาฆะสิริ เชาวกุล. (2559). สาเหตุของวิกฤติ ปี2540. เอกสารประกอบการสอนมหาวิทยาลัยนเรศวร
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2556). บทความวิชาการ เรื่อง มาตรการริเริ่มพัฒนาตลาดพันธบัตรเอเชีย (Asian
Bond Markets Initiative: ABMI). สืบค้น 12 กรกฎาคม 2560 จาก <http://www.fpo.go.th/FPO/index2.php?mod=Content&file=contentview&contentID=CNT0003041&categoryID=CAT0000146>